

Periko Berrioategortua Elkartasun eta konpromisoaren irribarrea

Abuztuaren 3an hil zen Pedro Berrioategortua Murgoitio (Apatamonasterio, 1928 – Zornotza, 2018), frankismo garaian abade, erregimenari aurre egin zion borrokalari nekaezina. Kamioiarekin freskagarriak banatzen zituenean nola Guardia Zibilak jazartzen zuenean, Derioko itxialdian nahiz Zamorako apaiz-kartzelan, ez zuen sekula tinkotasuna zerion irribarrea galdu.

Urko Apaolaza Avila

@urkoapaolaza

ARGAZKIA: JUAN MARI ARREGI

“Gaur hemen gaudenok soberan ezagutzen dugu Periko Berrioategortuaren izate humanoa. Euskal herri langilearen aldeko iraultzaile eredugarria izan baitzen, eta horregatik jasan izan zituen ulertu ezinak, atxilotzeak, kartzela eta gerra zikina. Abertzalea izan zen beti, euskaltzalea, independentista, sozialista eta solidarioa”.

Hitz horiek eskaini zizkion Berrioategortuari bere lagun eta borroka bidaide Juan Mari Arregik, Zornotzan irailaren 8an egin zioten agur zibilean. Ekitaldian izan ziren, senideez gain, harekin kartzelan egondako Xabier Amuriza eta Mi-

ren Amuriza Perikoren alababixia; Juan Mari Areitio laguna eta Juan Mari Zulaika apaiz preso ohia; hala nola ezker abertzaleko eta Goldatu frankismoaren preso eta errepresaliatuen elkarteko ordezkariak. Senideetako batek Joxean Artzeren eta Mikel Laboaren *Txoria txori* abestu zuen gitarraz, eta estreinatzeke dagoen Zamorako apaiz-kartzelari buruzko dokumentalean abade zornotzarrak izandako azken elkarrizketaren pasarteak ere irakurri zituzten.

Baserriko semea, sotana jantzi zuen unetik Eliza barrutik aldarazi eta dikta-

duraren kateak hautsi beharraz jabetu zen. Zornotzako abade-etxetik ekin zion zeregin horri, lehen aldiz 1960an, 339 euskal apaizek gutun ezaguna kaleratu zutenean. Lehen isuna, lehen abisua. Berrioategortuak erabaki zuen jende xeheen zoru bera zapaltzea, izan Bandedako grebalarrien ondoan, izan kontsumo kooperatibak sortzen –La Zornozana Eroski-ren erroetako bat izan zen– edo morroi gisa lanean. Abadeak uko egin zion Estatuko soldatari, eta beste zenbait bezala, beharrea jarri zen, eliztarren harridurarako.

1968. urtea berezia izan zen. Tolosako Bentaundin Txabi Etxebarrietaren heriotzak halako hotzikara sortu zuen eta agerian utzi erregimenak ez zuela xalokeriaz erantzungo. ETAko militantearen aldeko hiletak debekatu zituen gobernadore zibilak eta herrietara guardia zibilak bidali. Berrioategortua ez zen kikildu eta Zornotzako elizako ateak zabalik eman zuen meza. Zamorako apaiz-kartzelan hilabete eta erdi egin zuen; bere hezurrek orduan ezagutu zuten espetxeko pareten umela zer den. Ez zen azkeneko aldia izango. *Zamorako apaiz*

-kartzela (Txalaparta, 2011) liburuan utzi zuen lekukotasuna: udan eguzki errea eta negu luzean sekulako hotza egiten zuen patio txikiak erakutsi zien “Madril eta Vatikanoren kartzela hark barnean ezkututzen zuen krudelkeria klimatikoa”.

Espetxean zirela, indarra baino ahulezia sarriagotan sumatzen zutela zioen Periko Berrioategortuak, baina ahultasun horrek, ostera denak “elkartzela lortzen zuen”. 68ko azaroan Derioko seminarioko itxialdiak ahalduntze kolektibo bat ekarri zuen euskal elizgizonen

artean –tartearen zen bera ere–. Mende erdia da 80 apaizek Eliza pobrea, librea, dinamikoa eta indigena aldarrikatu zutela, ekintza zuzenaren bidez. Jose María Cirardaren mehatxua ere zuzena izan zen zeharo: “Nire autoritatearen pisu osoz diotsuet oso larria litzatekeela diskordiarene bekakua ereitea”, zabaldu zuen pastoral bidez gotzain frankistak Bilboko egoitza apostolikoaren administradore egin orduko. Konkordiaren aitzakia, errepresio frankistaren eta torturen aurrean ezikusiarrena egiteko.

Berrioategortuak bere larrutan nozitu zuen jazarpena: motorra kendu zioten, autoa erre, sarritan atxilotu eta egurra eman. “Hidalgo kapitainak nirekin nahi zuena egin zuen, neurri batean”, aitortu zion Miel A. Elustondo kazetariari hil aurretik (*Berría*, 2018-09-02). Manuel Hidalgo Salas Gernikako guardia zibilen burua eskizian ibili baitzen beti: “Bizkaian ez da Berrio abadea ezagutzen ez duenik”, esan zion behin atxilotuta zeukan bati.

1975ean, salbuespen egoera betean, *Noticias del País Vasco durante el estado de excepción* buletin klandestinoa banatzen hasi ziren militante eta herritar konprometitu askoren laguntzari esker. Hidalgok uste zuen Durangaldean zegoela aldizkariaren argitalpen zentroa –Madrilen zegoen arren–, eta jo puntuan zeukan Zornotzako Astepe auzoko Casa Garaje etxea. Han bizi ziren ordurako Eliza utzirik zuen Periko eta Txaro Aranbarri bikotekidea –duela urtebete hila–. Astepeko etxe hura, informazio iturri ez ezik, Zamorako apaiz-kartzelan zeude-nak laguntzeko gunere ere izan zen, eta horretan Aranbarriren ekarpena ezinbesteko izan zen.

Franco hil ostean prentsaren munduan murgildu zen Berrioategortua, *Egin* egunkariaren sorreran parte hartu eta lan eginez. Bere bizitzako azken urteetan elkartasuna eta konpromisoa izan zituen ardatz, preso politikoaren eskubideen defentsan, Boroako zentral termikoaren kontra eta herriko eragile askorekin elkarlanean, beti irribarrea ahoan.

“Azken astean ospitalean zela –azaldu zuen agur ekitaldian Juan Mari Arregik-telefono mugikorra erakusten nion, bere egoeraz arduratuta zegoen jendearen dei eta mezu asko jasotzen ari nintzela esateko. Eta Perikok beti maitasun eta esker oneko irribarretxoa egiten zuen”. ■